Lietas Nr. A420658911
Lietas arhīva Nr. AA43-0345-14/6

**SPRIEDUMS**
**Latvijas tautas vārdā**

Rīgā 2014.gada 27.jūnijā

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:

tiesnese referente A.Kovaļevska, tiesneses S.Kanenberga un U.Mihailova

rakstveida procesā slēgtas lietas statusā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. B/ pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru /pers. B/ piešķirtu vecuma pensiju pēc atvieglotiem noteikumiem, kā bērna, kurš ir invalīds kopš bērnības, mātei, sakarā ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2012.gada 25.jūnija spriedumu.

**Aprakstošā daļa**

[1] Ar Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (turpmāk – Aģentūra) Jēkabpils reģionālās nodaļas 2011.gada 15.augusta lēmumu Nr.3839 (turpmāk – sākotnējais lēmums) /pers. B/ (turpmāk – pieteicēja) atteikts piešķirt vecuma pensiju pēc atvieglotiem noteikumiem kā bērna invalīda kopš bērnības mātei.

[2] Ar Aģentūras direktores 2011.gada 17.oktobra lēmumu Nr.11?8/12186 (turpmāk – Lēmums) sākotnējais lēmums atstāts negrozīts. Lēmums pamatots ar turpmāk minētajiem apsvērumiem.

Lai piešķirtu pensiju pēc atvieglotiem noteikumiem, ir jāizpildās visiem likuma „Par valsts pensijām" 11.panta ceturtajā daļā noteiktajiem priekšnoteikumiem. Tiesības uz vecuma pensiju personai rodas tad, ja personas sasniegusi 57 gadu vecumu un tās darba stāžs nav mazāks par 30 gadiem, pieteicēja atbilst minētajiem kritērijiem.

Ir jāizpildās arī nosacījumam, ka pieteicēja aprūpēja bērnu, kurš atzīts par invalīdu līdz astoņu gadu vecumam. Pieteicējas meitai invaliditāte noteikta 1992.gada 19.martā (12 gadu vecumā) saskaņā ar Latvijas Republikas Veselības aizsardzības ministrijas 1990.gada 17.septembra pavēli Nr.214 „Par palīdzību bērniem invalīdiem" (turpmāk – 1990.gada pavēle), ko apstiprina medicīniskais slēdziens Nr.83.

Aģentūra nevar izvērtēt, vai pieteicējas iesniegtie dokumenti var apliecināt faktu, ka bērna veselības stāvoklis jau līdz astoņu gadu vecuma sasniegšanai atbilda invaliditātes kritērijiem.

[3] Administratīvajā rajona tiesā 2011.gada 21.novembrī saņemts pieteicējas pieteikums par Lēmumu. Pieteikums pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Invaliditāte bērnam no dzimšanas netika noformēta birokrātijas dēļ.

[3.2] Ieraksti medicīniskajos dokumentos apliecina, ka bērns jau piedzima kā invalīds. Kopš dzimšanas diagnoze nav mainījusies.

[4] Paskaidrojumā par pieteikumu Aģentūra pieteikumu neatzīst, pamatojoties uz Lēmumā ietvertajiem argumentiem. Papildus Aģentūra norādījusi turpmāk minēto.

Normatīvajos aktos ir paredzēta īpaša kārtība, kādā personai nosaka invaliditāti. No 1979.gada 14.decembra bērna invalīda statusu apliecināja medicīniskais slēdziens, kas bija izdots saskaņā ar PSRS Veselības aizsardzības ministrijas 1979.gada 14.decembra pavēli Nr.1265 „Par kārtību, kādā izsniedz medicīnisko slēdzienu par bērniem invalīdiem no bērnības līdz 16 gadu vecumam" (turpmāk – 1979.gada Pavēle), savukārt no 1980.gada 4.oktobra – saskaņā ar PSRS Veselības aizsardzības ministrijas 1980.gada 4.oktobra pavēli Nr.1030 „Par formu sākotnējai medicīniskās dokumentācijas apstiprināšanai veselības aizsardzības iestādēs".

Pieteicējas iesniegtie dokumenti neapliecina, ka bērns atzīts par invalīdu līdz astoņu gadu vecuma sasniegšanai. Turklāt Medicīniskajos dokumentos ierakstītais cēlonis „invaliditāte no bērnības" nesniedz pietiekamu informāciju par to, kādā vecumā invaliditāte iegūta.

[5] Pirmās instances tiesas sēdē Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisijas (turpmāk – VDEĀK) pārstāve paskaidroja, ka līdz 1979.gada 14.decembrim bērniem līdz 16 gadu vecumam invaliditāti nenoteica. No 1979.gada 14.decembra līdz 1990.gada 17.septembrim normatīvie akti neparedzēja piešķirt invaliditāti personai, kurai noteikta tāda diagnoze kā pieteicējas meitai. Ar 1990.gada 17.septembri normatīvajos aktos tika iekļauts plašāks slimību loks invaliditātes noteikšanai. Ja jaunais normatīvais regulējums būtu pastāvējis pieteicējas meitas dzimšanas brīdi, tad viņai varētu piešķirt invaliditāti kopš dzimšanas. No

medicīniskajiem dokumentiem izriet, ka, pieteicējas meitai piedzimstot, uzstādītā diagnoze nebija mainījusies arī 12 gadu vecumā.

[6] Ar Administratīvās rajona tiesas 2012.gada 25.jūnija spriedumu pieteikums apmierināts. Spriedums pamatots ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[6.1] Pieteicējas rīcībā nav dokumentāru pierādījumu, kuros tieši būtu noteikts, ka pieteicējas meitai jau pirmajos dzīves gados bija noteikta invaliditāte. Atbilstoši tiesu praksei ir pieļaujams pieteicējas prasījumā apvienot gan pieteikumu par administratīvā akta izdošanu, gan arī konstatēšanas, ka pieteicējas meitai invaliditāte radusies pirms astoņu gadu vecuma, pieteikumu.

[6.2] Normatīvie akti nenoteic metodiku, kā konstatējams fakts, ka persona ir aprūpējusi līdz astoņu gadu vecuma sasniegšanai bērnu invalīdu. Tomēr likuma „Par valsts pensijām" 11.panta ceturto daļu nevar interpretēt formāli. Šīs tiesību normas jēga ir piešķirt sociālās priekšrocības personām, kuras likumdevējs ir atzinis par mazāk aizsargātām, tādēļ radot tām labvēlīgākus sociālā nodrošinājuma nosacījumus.

Pieteicējas meita ir dzimusi 1979.gada 9.septembrī. VDEĀK, izvērtējot medicīnisko dokumentāciju, ir atzinusi, ka pieteicējas meita jau piedzima ar labās rokas defektu: neattīstītu labās rokas plaukstas locītavu un II – IV pirkstu hipoplāziju. Nav pamata apšaubīt speciālistu secinājumus par to, ka medicīniskie dokumenti apstiprina pieteicējas meitas diagnozi kopš dzimšanas un ka tā nebija mainījusies līdz 1992.gada 19.martam, kad viņai noteikta invaliditāte.

Vienlaikus medicīnas eksperti atzīst, ka līdz 1990.gada 17.septembrim šāda diagnoze nebija par pamatu noteikt bērnam invaliditāti. Tikai no 1990.gada pavēles 1.pielikuma V daļas 2.punkta „b" apakšpunkta izriet, ka vienas ekstremitātes segmenta iztrūkums, kas novedis pie funkcionāliem traucējumiem, ir invaliditātes noteikšanas pamats. Tātad atbilstošs tiesiskais regulējums, kas varēja būt par pamatu atzīt, ka pieteicējas meitai ir nosakāma invaliditāte, stājās spēkā 1990.gada 17.septembrī, kad pieteicējas meita bija jau 10 gadus veca.

[6.3] Tā kā pieteicējas meitas veselības stāvoklis kā dzimšanas, tā invaliditātes noteikšanas brīdī 12 gadu vecumā nebija mainījies, nav šaubas, ka pieteicējas meitas veselības stāvoklis arī līdz astoņu gadu vecuma sasniegšanai atbilda vēlāk pieņemtajā normatīvajā regulējumā iekļautajam pamatam, lai piešķirtu invaliditāti. Tā kā šāds juridisks fakts ir jākonstatē ar mērķi tā izraisītās tiesiskās sekas piemērot šobrīd, attiecībā uz pieteicējas meitas atbilstību invalīda statusam arī līdz astoņu gadu vecuma sasniegšanai, tiesai ir pamats piemērot jaunākās tiesību normas regulējumu. Līdz ar to atzīstams, ka pieteicējas meita jau līdz astoņu gadu vecuma sasniegšanai bija invalīde.

[6.4] Ievērojot konstatēto faktu, secināms, ka uz 2011.gada 2.septembri attiecībā uz pieteicēju bija izpildījušies visi likuma „Par valsts pensijām" 11.panta ceturtajā daļā paredzētie priekšnoteikumi, lai viņai būtu subjektīvās tiesības prasīt pensijas piešķiršanu kā personai, kura aprūpējusi līdz astoņu gadu vecuma sasniegšanai bērnu invalīdu.

[7] Par Administratīvas rajona tiesas 2012.gada 25.jūnija spriedumu Aģentūra iesniedza apelācijas sūdzību, kurā lūdz pieteikumu noraidīt. Apelācijas sūdzība pamatota ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[7.1] Likuma „Par valsts pensijām" 11.panta ceturtajā daļā ir norādīts konkrētu subjektu loks, kuriem dota iespēja pensionēties ātrāk nekā vispārējā gadījumā. Lai konstatētu, ka personai ir tiesības pensionēties ātrāk, ir jāizpildās visiem minētā likuma 11.panta ceturtās daļas priekšnoteikumiem.

[7.2] Invalīda statusu bērns iegūst no dienas, kad tam noteikta invaliditāte, ko apliecina noteiktā kārtībā izsniegts dokuments, turklāt normatīvie akti neparedz invaliditātes noteikšanu ar atpakaļejošu datumu.

Pieteicējas meita dzimusi 1979.gada 9.septembrī. Kārtība, kādā bērnu atzina par invalīdu un to apliecinošie dokumenti bija norādīti 1979.gada pavēles 1., 2., 4., 5., 6. un 8.punktā un pielikumā Nr.3. Dokuments, kurš apliecināja invaliditāti, bija medicīniskais slēdziens vai atzinums, kurš noformēts atbilstoši PSRS Veselības aizsardzības ministra 1980.gada 4.oktobra apstiprinātajai formai Nr.080u.

[7.3] Pieteicējas meita normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā nebija atzīta par invalīdu līdz astoņu gadu vecumam, un VDEĀK atzinums apliecina, ka normatīvie akti no 1979.gada 14.decembra līdz 1990.gada 17.septembrim neparedzēja piešķirt invaliditāti personai, kurai noteikta tāda diagnoze kā pieteicējas meitai. Tikai ar 1990.gada 17.septembri, kad pieteicējas meita bija sasniegusi 11 gadu vecumu, bija pamats piešķirt invaliditāti personai ar tādu diagnozi kā pieteicējas meitai. Līdz ar to nav tiesiska pamata atzīt pieteicējas meitu par invalīdu līdz astoņu gadu vecumam.

[7.4] Pirmās instances tiesa nepamatoti piemēroja 1990.gada pavēli ar atpakaļvērstu spēku. Normas izdevējs nav piešķīris tai atpakaļvērstu spēku.

[8] Pieteicēja rakstveida paskaidrojumā apgabaltiesai norādījusi turpmāk minēto.

[8.1] Aģentūra nepamatoti uzskata, ka tiesības saņemt vecuma pensiju ar atvieglotiem noteikumiem ir tikai personām, kuru bērns dokumentāri atzīts par invalīdu. Pieteicējas bērns jau piedzima kā invalīds, ko apstiprina iesniegtais medicīniskais slēdziens Nr.83.

Pieteicējas meita netika atzīta par bērnu-invalīdu saskaņā ar Aģentūras norādītajiem normatīvajiem aktiem, kas bija spēkā līdz pieteicējas meitas astoņu gadu vecumam, un tajos norādītajiem medicīniskajiem dokumentiem PSRS medicīnas sistēmā strādājošo darbinieku vainas dēļ.

[8.2] Aģentūra pati piemēro 1979.gada pavēli ar atpakaļvērstu spēku, jo pieteicējas meitas dzimšanās brīdi tā vēl nebija spēkā.

[9] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 304.panta pirmo daļu lieta tiek izskatīta rakstveida procesā.

**Motīvu daļa**

[10] Pārbaudījusi lietas materiālus un novērtējusi lietā esošos pierādījumus, apgabaltiesa atzīst, ka apelācijas sūdzība nav pamatota un pieteikums ir apmierināms.

[11] Izskatot pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, tiesai ir jāpārbauda, vai pastāv labvēlīga administratīvā akta izdošanas priekšnoteikumi.

Izskatāmajā lietā pieteicēja vēlas, lai viņai tiktu piešķirta vecuma pensija, pamatojoties uz likuma „Par valsts vecuma pensijām" 11.panta ceturto daļu, jo viņa ir aprūpējusi bērnu invalīdu.

Pārbaudot tiesību normas, kas bija spēkā laikā, kad pieteicēja pieprasīja vecuma pensiju, konstatējams, ka likuma „Par valsts pensijām" 11.panta pirmā daļa paredzēja, ka tiesības uz vecuma pensiju ir sievietēm un vīriešiem, kuri sasnieguši 62 gadu vecumu un kuru apdrošināšanas stāžs nav mazāks par 10 gadiem. Savukārt šī panta ceturtā daļa noteica, ka personām, kuru apdrošināšanas stāžs nav mazāks par 30 gadiem un kuras aprūpējušas līdz astoņu gadu vecuma sasniegšanai piecus vai vairāk bērnus vai bērnu invalīdu, ir tiesības pieprasīt vecuma pensiju piecus gadus pirms šā panta pirmajā daļā noteiktā vecuma sasniegšanas. Šādu tiesību nav personām, kurām atņemtas aprūpes vai aizgādības tiesības.

Tātad, lai atzītu, ka personai ir tiesības uz vecuma pensiju, pamatojoties uz likuma „Par valsts vecuma pensijām" 11.panta ceturto daļu, ir jākonstatē, ka:

1) persona ir sasniegusi 57 gadu vecumu;

2) personai apdrošināšanas stāžs nav mazāks par 30 gadiem;

3) persona ir aprūpējusi līdz astoņu gadu vecuma sasniegšanai piecus vai vairāk bērnus vai bērnu invalīdu;

4) personai nav atņemtas aprūpes vai aizgādības tiesības.

Lietā nav strīda par to, ka pieteicēja 2011.gada 2.septembrī ir sasniegusi 57 gadu vecumu un ka viņas apdrošināšanas stāžs nav mazāks par 30 gadiem. Tāpat lietā nav strīda par to, ka pieteicēja ir aprūpējusi savu meitu un pieteicējai nav atņemtas aprūpes vai aizgādības tiesības. Lietā ir strīds par to, vai pieteicējas gadījumā ir izpildījies kritērijs, ka persona ir aprūpējusi līdz astoņu gadu vecuma sasniegšanai piecus vai vairāk bērnus vai bērnu invalīdu.

[12] Apgabaltiesa konstatē, ka vispirms ir jānoskaidro, kā ir saprotama likumā ietvertā prasība, ka persona ir aprūpējusi līdz astoņu gadu vecuma sasniegšanai piecus vai vairāk bērnus vai bērnu invalīdu.

[12.1] Augstākā tiesa, izvērtējot likuma „Par valsts pensijām" 11.panta ceturtās daļas vēsturisko attīstību, secināja, ka bērna invalīda aprūpe pastāvīgi nodrošina vecākiem paaugstinātu psiholoģisko slodzi, ierobežo darba un socializācijas iespējas, tādēļ normas mērķis ir atlīdzināt vecākiem (aizbildņiem) par pavadīto laiku, rūpēm, pienākumiem, uzmanību un emocionālo slodzi, kas veltīta bērna invalīda audzināšanai un aprūpei, dodot iespēju priekšlaicīgi pensionēties. Līdz 2012.gada 14.jūnija likuma „Grozījumi likumā „Par valsts pensijām" pieņemšanai likumdevējs ņēma vērā palielinātu priekšlaicīgas novecošanās iespēju tiem vecākiem, kuru bērni kļuvuši par invalīdiem ļoti agrā vecumā un kuri papildu rūpes izrādījuši vismaz līdz laikam, kad bērns sasniedzis astoņu gadu vecumu (kļuvis patstāvīgāks, sācis skolas gaitas). Augstākā tiesa arī norādīja, ka likuma „Par valsts pensijām" 11.panta ceturtās daļas redakcijā, kas bija spēkā līdz 2012.gada 17.jūlijam (pieteicējas gadījumā piemērojamā redakcija), ar astoņu gadu termiņu domāts bērna invalīda vecums *(sk. Augstākās tiesas 2013.gada 7.maija sprieduma lietā Nr.SKA-307/2013 10.-11.punktu)*. Ņemot vērā minēto, secināms, ka Augstākā tiesa ir atzinusi, ka prasība par aprūpēšanu līdz astoņu gadu vecumam ir attiecināma arī uz bērnu invalīdu un norma prasa, lai bērns būtu kļuvis par invalīdu līdz astoņu gadu vecumam.

[12.2] Vienlaikus apgabaltiesa uzskata, ka nav pamata likuma „Par valsts pensijām" 11.panta ceturto daļu interpretēt formāli un uzskatīt, ka tiesības uz pensiju, pamatojoties uz šo normu, ir tikai tām personām, kuras aprūpējušas līdz astoņu gadu vecumam bērnu, kurš par invalīdu ir atzīts ar kompetentas institūcijas atzinumu jau līdz astoņu gadu vecuma sasniegšanai. Apgabaltiesas ieskatā būtiski šajā gadījumā ir konstatēt nevis formālo invaliditātes noteikšanas brīdi, bet konstatēt tieši brīdi, kad bērnam faktiski radusies invaliditāte. Tas būtu pretēji tiesiskās vienlīdzības principam, ja tiesības uz vecuma pensiju ar atvieglotiem noteikumiem tiktu piešķirtas tikai tiem vecākiem, kuru bērnam invaliditāte ar kompetentas institūcijas atzinumu būtu konstatēta līdz astoņu gadu vecuma sasniegšanai, bet ne tiem vecākiem, kuru bērniem invaliditāte faktiski bija iestājusies līdz astoņu gadu vecumam, bet tā šajā laikā kādu iemeslu dēļ netika konstatēta ar kompetentas institūcijas atzinumu. Kā jau tika norādīts, tad likuma „Par valsts pensijām" 11.panta ceturtās daļas mērķis ir atlīdzināt vecākiem par pavadīto laiku, rūpēm, pienākumiem, uzmanību un emocionālo slodzi, kas veltīta bērna invalīda audzināšanai un aprūpei. Papildus laiks, rūpes un emocionālā slodze radās gan tiem vecākiem, kuru bērniem invaliditāte līdz astoņu gadu vecumam bija konstatēta normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā, gan tiem vecākiem, kuru bērniem invaliditāte šādā veidā konstatēta nebija, taču invaliditāte faktiski bija iestājusies līdz astoņu gadu vecumam. Līdz ar to nav pamata atšķirīgai attieksmei pret šiem vecākiem.

[12.3] Ņemot vērā minēto, apgabaltiesa secina, ka likuma „Par valsts pensijām" 11.panta ceturtā daļa noteica, ka pensiju ar atvieglotiem noteikumiem piešķir tad, ja līdz astoņu gadu vecumam aprūpēts bērns, kuram faktiski invaliditāte iestājusies līdz astoņu gadu vecumam.

[13] No lietas materiāliem redzams, ka medicīniskā indikācija, kuras dēļ pieteicējas meita varētu tikt uzskatīta par bērnu invalīdu, ir neattīstīta labās rokas plaukstas locītava un II – IV pirkstu hipoplāzija. Lietā nav strīda, ka pieteicējas meita ar šo anatomisko defektu piedzima, proti, šī medicīniskā indikācija pieteicējas meitai ir jau no dzimšanas brīža *(sk.arī lietas 8.lapu un 27.-28.lapu)*.

Apgabaltiesa konstatē, ka pieteicējas meita ir dzimusi 1979.gada 9.septembrī. Šajā laikā PSRS tiesību normas neparedzēja invaliditātes noteikšana bērniem līdz 16 gadu vecumam. Pieaugušajiem invaliditāte šajā laikā tika noteikta saskaņā ar PSRS Veselības aizsardzības ministrijas 1956.gada Invaliditātes grupu noteikšanas instrukciju. Komisijas 2012.gada 6.februāra atzinumā norādīts, ka šī instrukcija pieteicējas meitai nebija piemērojama, jo tā neparedzēja invaliditātes noteikšanu bērniem *(lietas 27.? 28.lapa)*. Komisija, atbildot uz apgabaltiesas jautājumu, atzina, ka atbilstoši šīs instrukcijas IV nodaļas 2.apakšpunktam tāds anatomiskais defekts kā pieteicējas meitai būtu pamats invaliditātes noteikšanai pieaugušajam, un pieaugušajam tiktu noteikta trešā invaliditātes grupa *(lietas 106.lapa)*.

Pirmo reizi invaliditātes noteikšana bērnam līdz 16 gadu vecumam tika paredzēta ar 1979.gada pavēli. Šī pavēle līdz 1990.gada 17.septembrim regulēja invaliditātes noteikšanu bērniem līdz 16.gadu vecumam. Komisijas 2012.gada 6.februāra atzinumā norādīts, ka atbilstoši šai instrukcijai nebija tiesiska pamata noteikt pieteicējas meitai invaliditāti vecumā līdz astoņiem gadiem *(lietas 27.? 28.lapa)*.

No 1990.gada 17.septembra invaliditātes noteikšanu bērniem līdz 16 gadu vecumam regulēja 1990.gada pavēle. Pieteicējas meitai 1992.gada 19.martā atbilstoši šai pavēlei tika noteikta invaliditāte *(lietas 10.lapa)*.

Komisijas 2014.gada 3.marta vēstulē norādīts, ka atbilstoši šobrīd spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem bērnam ar tādu anatomisku defektu kā pieteicējas meitai tiktu noteikta invaliditāte (Ministru kabineta 2010.gada 28.decembra noteikumu Nr.1209 „Noteikumi par prognozējamas invaliditātes, invaliditātes un darbspēju zaudējuma noteikšanas kritērijiem, termiņiem un kārtību" (turpmāk - Noteikumi Nr.1209) 2.pielikuma 1.daļas 6.2.apakšpunkta paskaidrojuma 2.punkts) *(lietas 106.lapa)*. Savukārt Komisijas 2014.gada 29.aprīļa vēstulē norādīts, ka atbilstoši šobrīd spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem pieaugušajam ar tādu anatomisku defektu kā pieteicējas meitai tiktu noteikta trešā invaliditātes grupa (Noteikumu Nr.1209 3.pielikuma 15.21.3. un 15.38.4.apakšpunkts) *(lietas 116.lapa)*.

Apkopojot minēto, secināms, ka pieteicējas meitas piedzimšanas brīdī normatīvie akti neparedzēja invaliditātes noteikšanu bērniem līdz 16 gadu vecumam. Taču atbilstoši tolaik spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem tāds anatomiskais defekts kā pieteicējas meitai būtu pamats invaliditātes noteikšanai pieaugušajam. Laikā, kad pieteicējas meita bija vecumā līdz 11 gadiem, normatīvie akti paredzēja invaliditātes noteikšanu arī bērniem līdz 16 gadu vecumam, bet atbilstoši šīm tiesību normām tāds anatomiskais defekts kā pieteicējas meitai nevarēja būt pamats invaliditātes noteikšanai. Savukārt no 1990.gada 17.septembra, kad pieteicējas meita bija sasniegusi jau 11 gadu vecumu, normatīvie akti paredzēja un arī šobrīd paredz noteikt invaliditāti bērnam ar tādu anatomisko defektu kā pieteicējas meitai. Šobrīd arī pieaugušajam ar tādu anatomisko defektu kā pieteicējas meitai invaliditāte tiktu noteikta. Tātad gan pieteicējas meitas piedzimšanas brīdī, gan tagad tāds anatomiskais defekts kā pieteicējas meitai principā ir pamats invaliditātes noteikšanai, taču laikā no pieteicējas meitas piedzimšanas brīža līdz astoņu gadu vecuma sasniegšanas brīdim, tas nebija pamats invaliditātes noteikšanai bērnam līdz 16 gadu vecumam.

[14] Apgabaltiesa konstatē, ka likuma „Par valsts pensijām" 11.panta ceturtā daļa nenoteica, pēc kādām tiesību normām jāvērtē tas, vai bērnam līdz astoņu gadu vecuma sasniegšanai bija iestājusies invaliditāte.

[14.1] 2013.gada 23.aprīlī Noteikumi Nr.1209 tika papildināti ar 12.$^1$punktu. Atbilstoši 12.$^1$punkta 3.apakšpunktam, ja ārstu konsultatīvā komisija vai ārstējošais ārsts līdz 2003.gada 31.decembrim bērnam līdz 16 gadu vecumam nebija noteicis invaliditāti un invaliditātes ekspertīze nepieciešama, lai noteiktu bērna veselības stāvokļa atbilstību invaliditātes noteikšanas kritērijiem saistībā ar valsts vecuma pensijas pieprasīšanu ar atvieglotiem noteikumiem par personas līdz 18 gadu vecumam ar invaliditāti aprūpi ne mazāk kā astoņus gadus, Komisija sniedz atzinumu par personas līdz 18 gadu vecumam veselības stāvokļa atbilstību invaliditātes noteikšanas kritērijiem, kādi normatīvajos aktos bija paredzēti invaliditātes noteikšanai personas aprūpes laikā:

1) līdz 1979.gada 13.decembrim – atbilstoši PSRS Veselības aizsardzības ministrijas 1956.gada 1.augusta Invaliditātes grupu noteikšanas instrukcijai;

2) no 1979.gada 14.decembra līdz 1990.gada 16.septembrim – atbilstoši PSRS Veselības aizsardzības ministrijas 1979.gada 14.decembra pavēlei Nr.1265 „Par kārtību, kādā izsniedz medicīnisko slēdzienu par bērniem invalīdiem no bērnības līdz 16 gadu vecumam";

3) no 1990.gada 17.septembra līdz 1999.gada 26.decembrim – atbilstoši Latvijas Republikas Veselības aizsardzības ministrijas 1990.gada 17.septembra pavēlei Nr.214 „Par palīdzību bērniem invalīdiem";

4) no 1999.gada 27.decembra līdz 2003.gada 31.decembrim – atbilstoši Labklājības ministrijas 1999.gada 27.decembra rīkojumam Nr.424 „Par medicīniskām indikācijām invaliditātes noteikšanai bērniem līdz 16 gadu vecumam".

Taču Noteikumos Nr.1209 nav paredzēts, ka šis punkts būtu piemērojams arī lietās, kur personas pensijas pieprasījušas pirms 2013.gada 23.aprīļa. Līdz ar to tiesai pašai ir jāinterpretē jēdziens „bērns invalīds".

[14.2] Augstākā tiesa ir norādījusi, ka to, vai konkrētais bērns ir uzskatāms par bērnu invalīdu likuma „Par valsts pensijām" 11.panta ceturtās daļas izpratnē, arī gadījumos, kad pensija pieprasīta pirms 2013.gada 23.aprīļa, jāvērtē pēc tām tiesību normām, kuras bija spēkā laikā līdz attiecīgais bērns sasniedza astoņu gadu vecumu. Augstākās tiesas ieskatā nav pamata piemērot jaunākas tiesību normas, jo tām nav piešķirts atpakaļejošs spēks. Turklāt no Augstākās tiesas norādītā izriet, ka gadījumos, kad bērns ir piedzimis pirms 1979.gada 13.decembra, bet astoņu gadu vecumu sasniedzis laikā no 1979.gada 14.decembra līdz 1990.gada 16.septembrim, piemērojama 1979.gada pavēle *(sk. Augstākās tiesas 2014.gada 30.janvāra sprieduma lietā Nr.SKA – 57/2014 4.–7.punktu)*.

[14.3] Apgabaltiesas ieskatā principā ir pareizi piemērot tās tiesību normas, kas bija spēkā konkrēto tiesisko attiecību rašanās brīdī. Taču konkrētajā gadījumā, piemērojot tiesību normas Augstākās tiesas norādītajā veidā, rastos Latvijas Republikas Satversmes 91.pantā garantēto tiesību pārkāpums.

[14.3.1] Latvijas Republikas Satversmes 91.panta pirmais teikums noteic, ka visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Interpretējot šo normu, Satversmes tiesa ir atzinusi, ka vienlīdzības princips aizliedz bez saprātīga pamata pieļaut atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos. Vienlīdzības princips pieļauj un pat prasa atšķirīgu attieksmi pret personām, kas atrodas atšķirīgos apstākļos, kā arī pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kas atrodas vienādos apstākļos, ja tam ir objektīvs un saprātīgs pamats. Atšķirīgai attieksmei nav objektīva un saprātīga pamata, ja tai nav leģitīma mērķa vai ja nav samērīgas attiecības starp izraudzītajiem līdzekļiem un nospraustajiem mērķiem *(sk., piemēram, Satversmes tiesas 2013.gada 8.novembra sprieduma lietā Nr.2013-01-01 10.punktu)*.

Tātad, lai pārbaudītu, vai konkrētā gadījumā netiks pārkāpts Latvijas Republikas Satversmes 91.panta pirmais teikums, jānoskaidro:

1) vai un kuras personas (personu grupas) atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos;

2) vai pret šīm personām tiek pieļauta atšķirīga attieksme;

3) vai šādai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips.

[14.3.2] Apgabaltiesa konstatē, ka vienādos un salīdzināmos apstākļos atrodas visi vecāki, kuru bērniem kopš dzimšanas ir tāds anatomisks defekts kā pieteicējas meitai. Visiem šiem vecākiem bērna invalīda aprūpe pastāvīgi rada paaugstinātu psiholoģisko slodzi, ierobežo darba un socializācijas iespējas.

[14.3.3] Piemērojot tiesību normas Augstākās tiesas norādītajā veidā, tiem vecākiem, kuru bērni astoņu gadu vecumu sasnieguši laikā no 1979.gada 14.decembra līdz 1990.gada 16.septembrim, netiek piešķirta vecuma pensija ar atvieglotiem noteikumiem, savukārt tiem vecākiem, kuru bērni astoņu gadu vecumu sasnieguši laikā līdz 1979.gada 13.decembrim vai pēc 1990.gada 17.septembra (ieskaitot), vecuma pensija ar atvieglotiem noteikumiem tiek piešķirta. Tātad ir konstatējama atšķirīga attieksme, kas balstīta uz datumu, kad bērns sasniedz astoņu gadu vecumu.

[14.3.4] Apgabaltiesas ieskatā šādai atšķirīgai attieksmei nav objektīva un saprātīga pamata.

Vērtējot to, vai atšķirīgai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, tas ir jāvērtē kontekstā ar konkrētā tiesiskā regulējuma mērķi. Kā jau tika minēts, Augstākā tiesa ir norādījusi, ka pensija ar atvieglotiem noteikumiem tiek piešķirta, lai atlīdzinātu vecākiem par pavadīto laiku, rūpēm, pienākumiem, uzmanību un emocionālo slodzi, kas veltīta bērna invalīda audzināšanai un aprūpei, jo bērna invalīda aprūpe pastāvīgi rada vecākiem paaugstinātu psiholoģisko slodzi, ierobežo darba un socializācijas iespējas. Konkrētā gadījumā atšķirīgā attieksme ir balstīta uz datumu, kad bērns sasniedz astoņu gadu vecumu. Taču nav pamata uzskatīt, ka 1979.gada 14.decembrī vai 1990.gada 17.septembrī būtu kaut kas būtiski mainījies bērnu ar tādu anatomisku defektu kā pieteicējas meitai aprūpē. Apgabaltiesas ieskatā nav nekāda pamata apgalvot, ka laikā no 1979.gada 14.decembra līdz 1990.gada 16.septembrim šādus bērnus bija vieglāk aprūpēt, nekā pirms tam vai pēc tam.

Ir jāņem vērā arī tas, ka tiesības saņemt vecuma pensiju ar atvieglotiem noteikumiem ir iekļautas likuma „Par valsts pensijām" pamattekstā, nevis pārejas noteikumos un pensiju ar atvieglotiem noteikumiem var iegūt gan personas, kas bērnu ar invaliditāti ir aprūpējušas PSRS laikā, gan personas, kas bērnu ar invaliditāti ir aprūpējušas pēc Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas. Līdz ar to šajā gadījumā nav tādas situācijas, kad kādai personu grupai ir tikai saglabātas kādas vēsturiskas priekšrocības, lai netiktu pārkāpts tiesiskās paļāvības princips, kā tas ir, piemēram, personām, kuras PSRS laikos ir strādājušas darbos ar kaitīgiem un smagiem darba apstākļiem, kad ir pamats vadīties tikai no tajā laikā spēkā esošajiem tiesību aktiem.

Turklāt var konstatēt, ka jau no 1956.gada līdz šim brīdim šāds anatomisks defekts ir atzīts kā pamats invaliditātes noteikšanai pieaugušajiem. Tāpat jākonstatē, ka no 1990.gada 17.decembra tas visu laiku ir bijis arī pamats invaliditātes noteikšanai bērniem. Līdz ar to var secināt, ka ilgstoši ir ticis atzīts, ka šāds anatomisks defekts ir pamats invaliditātes noteikšanai. Turklāt arī laikā no 1979.gada 14.decembra līdz 1990.gada 16.septembrim tas ir bijis pamats invaliditātes noteikšanai pieaugušajiem. Tātad jau vairākus gadu desmitus tas ir pamats invaliditātes noteikšanai, un laikā, kad pieteicējas meita sasniedza astoņu gadu vecumu, tas bija pamats invaliditātes noteikšanai pieaugušajiem.

Ņemot vērā minēto, apgabaltiesa nesaskata, ka šāda atšķirīga attieksme kalpotu kādam leģitīmam mērķim. Līdz ar to tai nav objektīva un saprātīga pamata.

[14.4] Tā kā tiesību normas ir pēc iespējas jāinterpretē tā, lai tās atbilstu augstāka juridiska spēka tiesību normām, tostarp Latvijas Republikas Satversmei, tad apgabaltiesas ieskatā likuma „Par valsts pensijām" 11.panta ceturtajā daļā ietvertā jēdziena „bērns invalīds" skaidrošanai konkrētajā gadījumā nav pamata izmantot tikai PSRS Veselības aizsardzības ministrijas 1979.gada 14.decembra pavēli Nr.1265 „Par kārtību, kādā izsniedz medicīnisko slēdzienu par bērniem invalīdiem no bērnības līdz 16 gadu vecumam". Konkrētā gadījumā, lai panāktu Latvijas Republikas Satversmes 91.pantam atbilstošu rezultātu, jēdziena „bērns invalīds" skaidrošanai ir jāizmanto ilgākā laika periodā spēkā bijušie un esošie normatīvie akti. Kā jau apgabaltiesa norādīja, tad kopumā no normatīvajiem aktiem, kas Latvijas Republikas teritorijā ir bijuši spēkā no 1956.gada līdz šim brīdim, kopsakarā ar Komisijas atzinumiem izriet, ka tāds anatomiskais defekts kā pieteicējas meitai ir jau ilgstoši atzīts kā pamats invaliditātes noteikšanai gan pieaugušajiem, gan bērniem.

[15] Ņemot vērā minēto, apgabaltiesa atzīst, ka pieteicējas meita arī līdz astoņu gadu vecuma sasniegšanai ir atzīstama par bērnu invalīdu likuma „Par valsts pensijām" 11.panta ceturtās daļas izpratnē. Tas nozīmē, ka ir izpildījusies arī šajā normā ietvertā prasība, ka persona ir aprūpējusi līdz astoņu gadu vecuma sasniegšanai bērnu invalīdu. Līdz ar to apgabaltiesa secina, ka pieteicējai ir tiesības uz vecuma pensiju saskaņā ar likuma „Par valsts vecuma pensijām" 11.panta ceturto daļu. Tātad Aģentūrai uzliekams pienākums piešķirt pieteicējai vecuma pensiju ar atvieglotiem noteikumiem.

Pieteicēja vecuma pensiju, pamatojoties uz likuma „Par valsts vecuma pensijām" 11.panta ceturto daļu, pieprasīja 2011.gada 2.augustā, iesniegumā norādot, ka lūdz to piešķirt no 2011.gada 9.septembra (dienas, kad pieteicēja sasniedza 57 gadu vecumu). Līdz ar to pieteicējai pensija piešķirama no 2011.gada 9.septembra.

[16] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka atbildētājai – Latvijas Republikai – uzliekams pienākums atlīdzināt pieteicējai viņas samaksāto valsts nodevu 28,46 *euro* (Ls 20).

**Rezolutīvā daļa**

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu, 307. un 309.pantu, Administratīvā apgabaltiesa

**nosprieda**

apmierināt /pers. B/ pieteikumu.

Uzlikt pienākumu Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrai mēneša laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas izdot administratīvo aktu par vecuma pensijas piešķiršanu /pers. B/ no 2011.gada 9.septembra, pamatojoties uz likuma „Par valsts vecuma pensijām" 11.panta ceturto daļu.

Uzlikt pienākumu Latvijas Republikai atlīdzināt /pers. B/ (personas kods: /pers. kods/, deklarētās dzīvesvietas adrese: /adrese/) valsts nodevu 28,46 *euro* apmērā.

Spriedumu var pārsūdzēt Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentā mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, kasācijas sūdzību iesniedzot Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente A.Kovaļevska

Tiesneses S.Kanenberga

U.Mihailova